

K. van den Geest, Niet 'kinderdoop' maar gezinsdoop!

Uit: De Reformatie, 81.jrg. nr.9, 26 november 2005; bijgestelde versie, dec.2015

Er wordt beweerd dat je met de Bijbel in de hand net zo goed voor de kinderdoop als voor de volwassendoop kunt zijn. En dat we het verschil met baptisten niet zo op de spits moeten drijven. Wat zegt de Bijbel over de doop van kinderen? Antwoord: niets. Baptisten en andere evangelische christenen hebben dus gelijk? Ja, wel vanuit hun manier van omgaan met de Bijbel. Maar daar zit het 'm net: hoe lees je de Bijbel, vooral het Oude Testament?

Hoe lees je het Oude Testament?

Voor veel evangelische gelovigen is het Oude Testament vooral geschiedenis, de 'omgeslagen bladzijde van de Bijbel'. Het Nieuwe Testament, dat is het deel waar het om gaat. Daarin gaat het over Jezus Christus. Bij het Oude Testament hoort de besnijdenis: een *uiterlijk* teken waardoor je bij het volk van God hoorde. Bij het Nieuwe Testament hoort de doop: teken van *geloof*, je redding door geloof alleen.

Maar in Romeinen 4 laat Paulus zien dat de redding in Jezus Christus, die je door geloof ontvangt, *ook al in het Oude Testament volledig aanwezig is*. Als voorbeeld noemt hij Abrahams besnijdenis. Abraham vertrouwde op God, toen God hem nakomelingen beloofde. Daarin werd hij zelfs voor alle tijden het grote voorbeeld ('vader van alle gelovigen', Romeinen 4:11). Maar, zegt Paulus, Abraham is pas besneden *nadat* hij tot geloof gekomen was (vs.10). Zo was zijn besnijdenis 'een bezegeling en teken dat hij als onbesnedene rechtvaardig was' (vs.11)!

Abraham onderging dus eigenlijk een *volwassen- of geloofsbesnijdenis*! Hij kreeg dit teken nadat hij tot geloof gekomen was en God hem zijn geloof tot gerechtigheid rekende, hem om zijn geloof aanvaardde. Naast de *nieuwtestamentische volwassendoop* staat dus de *oudtestamentische volwassenbesnijdenis*. Beide ontvang je op geloof. Eerst geloven, dan besneden worden, is de regel. Net als in het Nieuwe Testament: eerst geloven, dan gedoopt worden.

Maar: nu staat er in Romeinen 4:11 niet dat Abraham de besnijdenis kreeg als teken van zijn geloof. Hij ontving haar als teken dat hij *voor God rechtvaardig was door zijn geloof*. Niet zijn geloof werd in de besnijdenis bezegeld, maar dat God hem aanvaardde als rechtvaardige. Niet zijn geloof maar wat hij om zijn geloof kreeg. Abraham geloofde God en dit werd hem tot gerechtigheid gerekend (zie ook Genesis 15:6). Zo kreeg hij de gerechtigheid van Christus.

En dat is nu precies hetzelfde als wat Paulus ook zegt van de doop in Romeinen 6: de doop is teken van onze geloofsband met Christus, waardoor we deel krijgen aan zijn dood en opstanding (Romeinen 6:4). *Maar dan zijn doop en besnijdenis dus gelijk!* Zowel de doop als de besnijdenis laten zien dat je door geloof verbonden bent met Christus. Ook de besnijdenis heeft Christus en zijn genade als inhoud. Daarin verschillen beide niet.

Gesprek met baptisten (en waarlijk vrijgemaakten)

Opent dit geen perspectieven om met baptisten, evangelische christenen en 'ex-vrijgemaakten' echt in gesprek te komen? Want dan staan besnijdenis en doop niet tegenover elkaar maar hebben ze dezelfde inhoud! Dan kun je ook niet zeggen: de besnijdenis was iets *uiterlijks*, terwijl de doop iets *innerlijks* laat zien. Overall in de Bijbel vind je toch de waarschuwing dat men de besnijdenis niet als de redding zelf mocht gaan zien. Niet het uiterlijk besneden zijn, maar de besnijdenis van de voorhuid van je *hart* is de manier waardoor je verbonden bent met God en zijn genade ontvangt (bijv. Deuteronomium 10:16). Ook dat was in het Oude Testament niet anders dan in het Nieuwe.

De besnijdenis is door de apostelen dan ook niet afgeschaft. In de eerste tijd gingen de joodse christenen gewoon door met de besnijdenis. Maar wel waren de apostelen heel beslist toen de vraag kwam, of niet-joodse christenen ook besneden moesten worden. Joden die tot geloof in Christus kwamen, werden wel gedoopt. Maar niet-joden die tot geloof kwamen, hoefden niet eerst besneden te worden. Dat mócht zelfs niet, niet als voorwaarde om bij Christus' gemeente te horen. Je ziet dan ook dat de besnijdenis langzamerhand minder betekenis kreeg. Wie besneden is, moet wel gedoopt worden, maar wie gedoopt is, heeft geen besnijdenis meer nodig.

Als besnijdenis én doop dezelfde inhoud hebben, is dat ook logisch. Eén van beide moet dan verdwijnen. Dan ligt voor de hand dat juist de besnijdenis aan betekenis verliest. Beide willen hetzelfde geschenk van God laten zien.

De besnijdenis zegt dat in de vorm van een oudtestamentische belofte, de doop past meer bij de vervulling daarvan. De doop is rijker, zij spreekt van afwassing van onze zonden en vernieuwing van ons leven door het bloed en de Geest van Christus. Terwijl de besnijdenis a.h.w. nog in bedekte termen spreekt, in beeldspraak die past bij het Oude Testament. Het bloed van de besnijdenis is als het bloed van de offers: het wijst vooruit naar het offer van Christus. De doop wijst terug op zijn volbrachte offer. De besnijdenis is als een foto van veraf, terwijl de doop een foto van dichtbij is, een close-up. Je ziet scherp waar het om gaat: om Christus en zijn Geest.

Gezinsdoop

Doop en besnijdenis hebben dezelfde inhoud, Christus. Daar kunnen we 't wel over eens worden. Maar dan? Wat is de plaats van de *kinderen* daarin? Kijk daarvoor dan weer naar Abraham. Abraham werd besneden, nadat hij door geloof zijn vertrouwen op God gesteld had. Hoe kan God dan vervolgens eisen dat ook zijn zoon al *een week na zijn geboorte besneden* moest worden?

En hoe kan het dan dat God zelfs alle mannen en jongens in Abrahams huis daarin wil betrekken? Hoe kan Hij zelfs zeggen dat wie zich niet laat besnijden zijn verbond verbreekt? Stapt God daarmee niet af van de lijn dat je alleen door geloof in zijn rijk komt?

Maar waarom koos God juist dat teken van het besnijden? Bij andere volken was besnijden teken van de eigen voortplantingskracht. Het mannelijk geslachtsdeel werd gezien als symbool van kracht: als het orgaan dat het leven doorgeeft aan volgende generaties. Bij Abraham krijgt de besnijdenis een volkomen nieuwe betekenis. Bij hem is zij niet teken van kracht maar van zwakte. In de jaren daarvoor had God Abraham 'uitgeput'. Hij beloofde hem nageslacht, maar het werd steeds duidelijker dat dat onmogelijk was. Abram was bijna honderd en Saraï had de overgang al gehad. Een kind krijgen was uitgesloten.

Zo wordt duidelijk waar God op uit is: op een *wonder*. Het kind dat geboren wordt, komt er niet door menselijk vermogen, maar door Goddelijk ingrijpen. God bouwt zijn volk niet uit menselijke *kracht*, maar met menselijke *zwakte*. Pas als Abrahams zwakte bewezen is, wordt Izak geboren. En zo schakelt God dat uitgeschakelde huwelijk van Abraham en Sara weer in, maar dan voor zijn verlossingswerk. Abrahams nageslacht kwam niet in Gods verbond door geboorte maar komt in de kring van Gods liefde door de kracht van Gods *belofte*, zijn scheppend spreken.

Zo werden alle jongens er door dat teken aan hun lichaam levenslang aan herinnerd dat het God is die zijn verbond met zijn volk tot stand brengt. Gods redding wordt werkelijkheid alleen door de macht van God die roept. Zo vormt Hij een volk, niet langs biologisch-nationale weg, maar door zijn *Geest en Woord*.

Vandaar Abrahams 'volwassenbesnijdenis': God begint bij de gelovigen maar via hen roept Hij zijn kinderen. Izak en zelfs het huïspersoneel hoefden niet eerst buiten de kring van Gods liefde te blijven, tot dat ook zij tot een bewust geloof waren gekomen. Nee, Gods roeping en uitnodiging zijn zo ruimhartig dat zij al van meet af mogen delen in wat God belooft. *God roept geen losse individuen maar hele huizen, families, een volk!*

Kun je dat nu ook overplaatsen naar de nieuwtestamentische doop? Ja, ook in het Nieuwe Testament ligt de nadruk op God die roept. *'Want voor u geldt deze belofte, evenals voor uw kinderen en voor allen die ver weg zijn en die de Heer, onze God, tot zich zal roepen'* (Handelingen 2:39).

Ook zie je vele voorbeelden van gelovigen die gedoopt worden mét hun huis, hun kinderen en zelfs slaven. Paulus zegt in 1 Korintiërs 1:16 dat hij het gezin van Stefanus heeft gedoopt. Verder zijn de 'huisteksten' in Handelingen bekend, bij de doop van Lydia uit Thyatira en die van de gevangenisbewaarder van Filippi (Handelingen 16). Geen terloopse voorbeelden: ze bevestigen hetzelfde ruime 'uitnodigingsbeleid' als in het Oude Testament bij de besnijdenis. God werkt niet benepen met losse individuen aan wie eerst allerlei voorwaarden worden gesteld, maar royaal en gastvrij haalt Hij mensen die het niet verdienen binnen.

Daarom kun je beter van '*gezinsdoop*' spreken dan van 'kinderdoop': gelovigen worden gedoopt, hun gezin wordt erin betrokken. God werkt niet met individuen maar met *families*, Hij bouwt *volken*.

En geloven dan?

Is dan het geloof niet belangrijk? Terecht zeggen baptisten: doop en geloof kún je niet scheiden. Maar ouders die hun kind laten dopen, beloven niet voor niets hun kind het geloof bij te brengen! Gedoopte kinderen worden niet aan hun lot overgelaten. Ze krijgen onderwijs dat erop gericht is dat ze zelfde keus voor Christus maken. En wie die keus niet maakt wordt daar op aangesproken. De doop is een voorschot, maar niet vrijblijvend. Wel is dat geloof een geschenk, het werk van Gods Geest. Maar juist daarom wordt de doop niet zo maar toegepast. Je moet gelóven om je kind te kunnen laten dopen. En beloven dat je dat kind de keuze voor Christus zult leren. Geloof is een gave maar gaat niet buiten onze verantwoordelijkheid om.

Wel is duidelijk: niet wijzelf doen de eerste stap, GóD komt naar je toe. En juist dit is het punt dat weerstand oproept. Het loslaten van de gezinsdoop leidt vaak ook tot het loslaten van andere basale geloofswaarheden. Je komt er bijna vanzelf toe ook aan Gods verkiezing te gaan sleutelen. Dan komt er een motief boven dat wel eens de diepste drijfveer tot deze weerstand tegen het dopen van kinderen kon zijn. Christenen die zich verzetten tegen de doop van kinderen, leggen vaak nadruk op de 'vrije wil'. Dat je als mens zelf voor God kunt kiezen. Dat sluit aan bij de huidige cultuur, komt daar misschien zelfs uit voort. Mondigheid en individuele zelfbeschikking staan hoog genoteerd. Wij ademen die lucht in en voelen verzet tegen alles waar we niet zelf voor kiezen.

Dat God geen losse individuen roept maar werkt met gezinnen, families, een volk, als de bedding waarin Hij mensen roept, staat daar haaks op. Niet voor niets zoeken we steeds meer naar persoonlijke beleving en bewust geloof.

Daar zit veel goeds in, doordat we erkennen dat je er niet komt als je je maar laat mee hobbelen op het platgetreden padje van kerk en traditie. Maar kom niet aan Gods initiatief, zijn keuze voor ons! Hij laat zich de eer niet roven voor de verlossing die zijn werk alleen is. Dat is waar we ten slotte vol aanbidding bij uitkomen: de *HERE* alleen redt. *Soli Deo Gloria!* Hem alleen zij de eer!

J.P. Versteeg, Het dopen van iemand met zijn huis

Uit: W. van 't Spijker e.a. (redactie), *Rondom de doopvont*, Kampen 1983, blz.123-126

Dat vanaf de oudste tijd kinderen bij de doop betrokken zijn, mag allereerst ontleend worden aan de vermelding van de doop van iemand met zijn huis(gezin). Verschillende keren wordt in het Nieuwe Testament weergegeven dat de doop zo plaatsvond.

Allereerst is dat aan te nemen met betrekking tot de doop van Cornelius na de prediking van Petrus. Weliswaar wordt bij de weergave van de doopbediening in Hand. 10, 47-48 de uitdrukking 'en zijn huis' niet gebruikt, maar wèl wordt in Hand. 11, 14 de belofte van behoud voor Cornelius omschreven als een belofte voor hem en voor zijn gehele huis. In Hand. 16, 15 wordt het van Lydia, de purperverkoopster uit Thyatira met duidelijke woorden gezegd dat zij gedoopt werd met haar huis. Hetzelfde is het geval bij de weergave van de doop van de cipier van Filippi. Volgens Hand. 16, 33 werd hij gedoopt met al de zijnen waarbij hij zich erover verheugde dat hij met zijn gehele huis tot geloof gekomen was (Hand. 16, 34). In Hand. 18, 8 wordt ons bericht over de doop van velen van de Korinthiërs waarbij in het bijzonder vermeld wordt dat Krispus, de overste van de synagoge tot geloof kwam met zijn gehele huis. Ten slotte wordt in 1 Kor. 1, 16 door Paulus gesproken over de doop van het huis van Stefanus.

Dit spreken over het huis van iemand heeft een specifiek oudtestamentische achtergrond. In het Oude Testament kan de uitdrukking 'met zijn huis', resp. 'met zijn gehele huis' als een vaststaande uitdrukking beschouwd worden. In een aantal vormen komt de uitdrukking in het Oude Testament voor (...):

Allereerst wordt gesproken over 'ik en mijn huis' in Gen. 34, 30 en Joz. 24, 15.

In de tweede plaats komt de uitdrukking voor in de vorm 'gij en uw (gehele) huis' in Gen. 7, 1; 45, 11; Deut. 14, 26; 15, 20; 26, 11; Richt. 18,25; 1 Sam. 25,6; 2 Kon. 8, 1; Jer. 38, 17.

Het meest frequent wordt in de derde plaats de uitdrukking gebruikt in de vorm 'hij en zijn (gehele) huis'. Dat is het geval in Gen. 12, 17; 18, 19;36, 6; 45, 8;50, 7-8; Ex. 1,1; Lev. 16, 6.11.17; Deut. 6,22; 1 Sam. 1, 21; 2 Sam. 9, 9; 15,16; 19, 42; 21, 1.4; 1 Kon. 16,7.

Eenmaal komt in de vierde plaats de uitdrukking voor in de vorm 'zij en haar huis', nml. in 2 Kon. 8,2.

Ten slotte komt in Gen. 45, 18; Num. 18, 31 en Deut.12, 7 de uitdrukking ook nog driemaal voor in de vorm 'gij (meervoud) en uw huizen'.

In al deze teksten moet het woord 'huis' worden opgevat in de zin van huisgezin. Zo'n huisgezin bestond uit de vader en/of de moeder en de kinderen in iedere leeftijd. Tot het huis konden ook de in het gezinsverband levende familieleden behoren, alsook iemands slaven en slavinnen met hun gezinnen. De verwante uitdrukking 'het huis van mijn - resp. uw, zijn of haar - vader' ziet op de familiekring. Deze bestond uit de huisvader, de getrouwde kinderen en hun huizen.

Het woord 'huis' wordt in het Oude Testament in tweeërlei verband gebruikt: in een profaan en in een religieus verband. Van het eerste gebruik is een voorbeeld te vinden in Gen. 45, 18. We lezen daar, hoe de farao van Egypte aan de broers van Jozef vroeg om naar Egypte te komen met hun vader en hun huizen. Hij beloofde hun daarbij het beste deel van het land Egypte te geven. Bij de huizen van de broers van Jozef hoorden ook de kinderen, zelfs de allerkleinsten, zoals blijkt uit de vermelding van de bijzondere voorzieningen die voor hen getroffen werden (Gen. 45, 19). Hier is het profane gebruik van het woord 'huis' aan de orde, want het gaat hier om het huisgezin, zoals het functioneerde in de samenleving van die tijd.

Van het tweede gebruik geeft 1 Sam. 1, 21 een voorbeeld. Daar wordt verteld hoe Elkana ieder jaar met zijn gehele huis naar het heiligdom in Silo ging om het jaarlijks slachtoffer en het gelofteoffer te brengen. Tot het huis van Elkana moeten ook kinderen behoord hebben, want als uitzondering word speciaal vermeld dat Hanna met de nog niet gespeende zuigeling Samuël thuisbleef (1 Sam. 1, 22). Hier wordt het woord 'huis' in een religieus verband ter sprake gebracht: het huis is het huisgezin waarmee iemand nadert voor het aangezicht van God in het heiligdom.

Dit spraakgebruik met betrekking tot de uitdrukking 'het (gehele) huis' zette zich voort in de literatuur uit de periode tussen het Oude en Nieuwe Testament. Zo wordt de uitdrukking b.v. gebruikt (...) in het eerste boek van de Makkabeeën (1 Makk. 1,60-61; 13,3; 14, 26; 16,2). Wanneer de uitdrukking in het Nieuwe Testament gebruikt wordt, heeft ze dus reeds een betekenisinhoud die van eeuwen her stamt.

Het moet daarom als uitgesloten beschouwd worden dat het woord 'huis' in het Nieuwe Testament in verband met de doop gebruikt kàn worden, wanneer kinderen van de doop uitgesloten waren. Los van de vraag, of er in ieder geval waarin in het Nieuwe Testament over de doop van iemand met zijn huis gesproken wordt, ook daadwerkelijk kinderen gedoopt werden, veronderstelt het gebruik van de uitdrukking dat kinderen gedoopt konden worden, indien ze tot het huis van iemand behoorden.

Het spreken over het huis van iemand doet, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament, sterk de eenheid van het gezin uitkomen. Wij hebben vandaag een zo individualistische instelling dat we het ons moeilijk meer kunnen indenken, hoe in de bijbelse tijden die eenheid van het gezin beleefd werd. Toch mogen we er niet aan voorbijgaan, omdat ze te duidelijk op de achtergrond staat van alles wat in de Schrift met betrekking tot het gezin gezegd wordt. De beslissingen van het hoofd van het gezin waren op grond van de eenheid van het gezin van beslissende betekenis voor het totaal van het gezin. Dat was bij een zo ingrijpende beslissing als de aanvaarding van het woord van het evangelie in het geloof niet anders dan bij de meest simpele beslissing met betrekking tot het alledaagse doen en laten.

Een frappant voorbeeld hiervan wordt gegeven in Hand. 16, 30-34. De cipier van Filippi stelde in zijn wanhoop na de aardbeving de vraag wat hij moest doen in het enkelvoud. De oproep van Paulus en Silas om te geloven werd tot hem eveneens in het enkelvoud gericht maar tegelijk werd de betekenis daarvan voor zijn huis aangegeven. Hij liet zich, toen hij tot het geloof gekomen was, dopen met al de zijnen. Daarop verheugde hij zich erover dat hij (enkelvoud!) met zijn gehele huis tot geloof gekomen was (opnieuw enkelvoud!)

Het is in de lijn hiervan dat in de z.g. 'huistafels' - de regels voor het huisgezin in de brieven van Paulus - de kinderen tot een houding van gehoorzaamheid tegenover hun ouders aangespoord worden in Christus (vgl. Ef. 6, 1 en Kol. 3,20). Dat laat uitkomen dat zij door Paulus gerekend werden als behorend tot de gemeente. Als zodanig mochten zij ook gedoopt worden. Door hun ouders staan kinderen onder de zeggenschap van Christus. Dat wordt ook door de doop als de doop in de naam van Christus tot uitdrukking gebracht. Door hun ouders doet Christus in de doop enerzijds op kinderen zijn rechten gelden en doet Hij hun anderzijds zijn beloften toekomen.